

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Samverkan och stöd
Joachim Eriksson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-04-25

HSN 2019-0668

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Yttrande över betänkandet Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Ärendebeskrivning

Utbildningsdepartementet har bjudit in Region Stockholm att yttra sig över betänkande Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83).

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av betänkande över Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83).

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande över remissutredning Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83).

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Utredningen har gjort en omfattande bred översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar i talade språk samt en översyn av den offentliga sektorns användning av tolkar i talade språk. Utredningen har tagit fram strategiska mål för samhällets försörjning av tolkar med siktet inställt på cirka fem år och omvandlat målen till ett antal förslag.

Tolkning i talade språk är en viktig samhällstjänst som inte sällan är underskattad. Det är fråga om rätts- och patientsäkerhet samt är en viktig

grund för bra integration och demokratisk utveckling. De förslag utredningen har kommit fram till kan på sikt höja tolkens arbete som profession genom krav på auktorisation eller godkänd utbildning för att kunna få statliga tolkuppdrag. Det kan även innebära att tolkyrket värderas högre och professionaliseras inom samhället.

De höjda kraven för statliga tolkuppdrag bör medföra en positiv effekt för övriga användare av tolktjänster inom offentliga sektorn vilket kan innebära att fler tolkar är auktoriserade eller har godkänd utbildning. Genom utbildningskrav för statliga tolkuppdrag höjs också rättssäkerheten genom att kompetensen inom tolkyrket generellt höjs. Utredningen föreslår även att det från 2024 inte ska vara möjligt att arbeta med tolkuppdrag inom staten utan auktorisation eller godkänd utbildning. Samtidigt innebär förslaget en ökad kostnad i tolkarvode som även kommer påverka övriga offentliga sektorn.

En bättre användning och samordning av tolkresurser genom samverkan, utökad distanstolkning (telefon- och skärmtolkning) och utveckling av tolktjänster genom ny teknik bör på längre sikt ge positiva effekter för kvaliteten i levererade tolktjänster samt ett effektivare resursnyttjande av tolkar. Den tillsyn av registrerade och auktoriserade tolkar som Kammarkollegiet har idag skulle utökas och även omfatta tillsyn och registrering av tolkar med godkänd utbildning. Länsstyrelserna får ansvar för registrering och operativ tillsyn av leverantörer av tolkförmedlingstjänster.

Utredningen tar upp att barntolkningen och anhörigtolkning samt förbud mot barntolkning ska förtydligas genom en ny tolklag och regelverk för tillsyn av barntolkning, med utgångspunkt från barnkonventionen. Vid behov av språktolk ska myndigheter använda en professionell tolk.

Förslagen från utredningen kommer vara vägvisande för hela den offentliga sektorn. Utredningen påverkar inte enbart statliga myndigheter utan har en direkt och indirekt påverkan på regioner och kommuner.

Region Stockholm ställer sig i stort sett positiv till utredningens omfattande översyn för att säkra behovet av kvalificerade tolkar i talande språk inom offentliga sektorn. Detta genom att det kommer avspeglade sig mot hela offentliga sektorn och i förlängningen en ökad kvalitet i tolkuppdrag samt bör också innebära att tolkyrket status höjs.

Region Stockholms synpunkter redovisas nedan med utgångspunkt från punkterna i utredningens förslag.

- *Staten finansierar färre utbildningsvägar till tolk, men ökar den samlade kapaciteten. Volym och inriktning samordnas i förhållande till statens auktorisation av tolkar, med grundkrav på utbildning och praktik.*

Utredningens förslag innebär att den samlade kapaciteten av tolkutbildning ska öka och att utbildningen styrs till auktorisation, validering och godkännande inom Högskola och Yrkeshögskola. Förslaget innebär att utbildningarna ska utvecklas och anpassas mer mot dagens teknik och den ökade efterfrågan av distanstolkning. Utbildning tas fram av mer generellt slag för att möjliggöra för tolkar med språk där utbildning och auktorisation hittills inte kunnat ordnas.

Region Stockholm anser att utredningens förslag är positivt genom att hela offentliga sektorn får en ökad tillgång till tolkar med hög kompetensnivå samt inom fler språk. Högre kompetens hos tolkarna bör medföra en högre patientsäkerhet. En mer anpassad utbildning mot dagens teknik möjliggör en mer kvalificerad distanstolkning vilket på sikt även bör få en ökad användning av kostnadseffektiv distanstolkning och därmed minska den mer kostnads- och resurskrävande på platstolkningen. Det är av vikt att utbildningsformerna är klara och tydliga samt att utbildningarna finansieras med statliga medel. Utbildningsformerna måste möjliggöra för studenterna att finansiera sin utbildning med hjälp av studiestöd från Centrala Studiestödsnämnden (CSN).

- *Staten för register över auktoriserade och utbildade tolkar. Det utgör bas för framtida tolktjänster inom offentlig sektor.*

Samtliga auktoriserade och godkänt utbildade tolkar får ett gemensamt register via Kammarkollegiets tillsyn. Det bör bidra till en högre kvalitet och rättssäkerhet samt en förenkling för samtliga aktörer som erbjuder och efterfrågar tolktjänster, att auktoriserade och godkända tolkar finns samlade i ett register med en tillsynsmyndighet.

Det är viktigt med låga avgifter för auktorisation och registrering av godkänd utbildning samt vid förnyelse av auktorisation och registrering. Allt för höga avgifter kan få negativa effekter med risk för att tolkar inte förnyar auktorisation eller registrering. Alltför höga avgifter kan medföra en risk för att intresset minskar från andra yrkesgrupper som helt eller delvis kan tänka sig att arbeta som språktolk. Region Stockholm ser positivt

på utredningens förslag om att staten utökar sin tillsyn av tolkar. Förslaget kan på sikt ge effekter på en ökad kvalitet av tolktjänster med en generell högre kompetens på tolkar.

- *En ny tolklag införs, barntolkning förbjuds och ersätts med professionella tolkar. Regelverk, kvalitetssäkring och tillsyn utvecklas gentemot tolkar och förmedlingsorgan.*

Det är viktigt att en myndighet, region, kommun eller annan aktör som bedömer ett behov av en tolk för att utföra sitt uppdrag anlitar en professionell tolk.

Region Stockholm ställer sig bakom utredningens förslag om att förtydliga förbudet att använda barntolkning med utgångspunkt i Barnkonventionen genom en ny tolklag och regelverk för tillsyn. Det är viktigt att undantag för barntolkning kan medges. Till exempel enklare informationsåtergivning, fara för dödsfall, allvarlig sjukdom eller skada samt om det annars föreligger synnerliga skäl. Vid ett förbud av vuxen anhörigtolkning måste hänsyn tas till att det finns språk som helt saknar professionell tolk eller enbart finns ett fåtal tolkar.

- *Offentlig sektor planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt. En ökande andel av resurserna används för att finansiera kärnverksamheten i tolkningen, dvs. tolktjänster.*

För att i framtiden säkra och använda befintliga tolkresurser på ett effektivt och flexibelt sätt måste en utökad samverkan inom och mellan myndigheter, regioner och kommuner genomföras. Viktigt är att utveckla gemensam flerspråkig terminologi som grund för tolkning och översättning samt en utökad teknikutveckling med anpassade digitala verktyg för att höja kvaliteten och effektivisera användning av tolktjänster. En långsiktig samverkan medför att framtida tolkresurser kommer att användas på ett mer effektivt sätt som gynnar tolkar som användare av tolktjänster i talande språk.

En utökad användning av distanstolkning är viktig för ett effektivt användande av samhällets givna tolkresurser. Tolken får också bättre förutsättning att få fler uppdrag genom minskat resande, vilket kan innebära en ökad möjlighet till försörjning för fler professionella tolkar. Det är viktigt att det möjliggörs enkel och stabil teknik för tolkar och användare av tolktjänster bland annat för att öka distanstolkning. En ökad användning av distanstolkning får positiva effekter på miljön genom att resandet minskar.

- *Kvalitetssäkrade och registrerade tolkar erbjuds uppdrag i staten genom statens beställarsamordning. Myndighetskrav möts av kvalitet i levererade tjänster.*

En statlig beställarsamordning kan få positiva effekter om det går att samla flera myndigheters behov av tolktjänster. Påverkan på övriga offentliga sektorn kan vara att det arbetas fram gemensamma uppföljningsindikatorer och nyckeltal. De kan användas för nationell uppföljning och jämförelse vad det gäller avvikelshantering och kvalitetsuppföljning av utförda tolktjänster. Det kan på sikt generera en generell kvalitetshöjning av levererade tolktjänster.

Region Stockholm bedömer att kravet från staten att tolkuppdrag enbart ges till auktoriserade eller godkänt utbildade tolkar kan ge positiva effekter för hela offentliga sektorn på grund av att det bör medföra en höjd kvalitet i tolkuppdrag och därmed en högre rätts- och patientsäkerhet. Utredningens inriktning och förslag får ekonomiska konsekvenser genom att regioner och kommuner kommer tvingas följa efter för att marknadsförutsättningarna förändras. Förslaget bör innebära att staten tillsätter medel och att finansieringsprincipen ska tillämpas för att möjliggöra för regioner och kommuner att ta del av en mer kvalitetshöjande tolktjänst. Den inriktning utredningen har, att det inte ska vara möjligt att arbeta med tolkuppdrag inom staten om tolk saknar auktorisation eller godkänd utbildning från och med år 2024, kan rent tidsmässigt vara svår att uppnå.

- *Staten och offentlig sektor bygger vid behov upp egna tolkresurser eller avtalar om garanterade tjänster. Den offentliga kostnadsökningen hålls tillbaka men kvalitet och samhällsnytta ökar.*

Att bygga upp egna tolkresurser inom staten och offentliga sektorn kräver att beställaren av tolktjänster har volym i tolkuppdrag inom flera tolkspråk. Alternativt att det finns en samverkan mellan fler beställare inom staten och eller offentliga sektorn som möjliggör volymer för att skapa lönsamhet. Det måste samtidigt finnas möjlighet upphandla och avtala språktolkar i mindre efterfrågade språk.

Region Stockholm bedömer att samverkan mellan regioner och eller med kommun inom regionen kan vara en möjlig väg att koordinera tolkresurser på ett flexibelt och effektivt sätt. Hur samverkan mellan fler huvudmän ska genomföras bör i så fall utredas bredare.

- *Tolkyrket värderas och professionaliseras, vilket på sikt även leder till mer traditionella partsförhållanden, förbättrad arbetsmiljö, högre sysselsättningsgrad och stabilare situation på arbetsmarknaden för tolkar.*

Genom förslaget om krav på auktorisation eller av staten godkänd utbildning, stärks och värderas tolkens profession mer professionellt. Bättre nyttjande av tolkresurser genom samverkan och en ökad distanstolkning bör medföra en högre sysselsättningsgrad för tolken. Vilket då kan möjliggöra en ökad försörjningsgrad för fler professionella tolkar.

Tillsyn av tolkförmedlingar kan ge positiva effekter för språktolkar genom att en tillsyn bör få bort mer oseriösa aktörer från marknaden, som kan innebära en stabilare plattform för professionella tolkar.

Ekonomiska konsekvenser

Det är utifrån underlaget inte möjligt att säkert bedöma de sammantagna ekonomiska konsekvenserna för Region Stockholm. En mer utbildad tolkkår med högre kompetens innebär en direkt högre ersättning i form av tolktaxa. Samtidigt innebär en högre kompetens och bättre användning av tolkresurser med all sannolikhet en bättre kvalitet vid tolkuppdrag som indirekt och på sikt kan innebära lägre kostnader per tolkuppdrag.

Fördelningsprincipen bör beaktas och tillämpas om staten ställer krav på tolkkompetens i sina tolkuppdrag som direkt får påverkan på övrig offentliga sektorn och därmed Region Stockholm.

Konsekvenser för patientsäkerhet

Genom att statens krav på auktoriserade tolkar eller tolkar med godkänd utbildning vid tolkuppdrag innebär det en generell höjning av kompetens av tolkar i talade språk. En höjd kompetensnivån på tolkar i talande språk bedöms medföra en högre patientsäkerhet inom Region Stockholm.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård

En generell ökad kompetens inom tolkning i talande språk, som är en viktig samhällstjänst, bedöms medföra en högre patientsäkerhet och därmed gagna en mer demokratisk, jämlik och jämställd vård inom Region Stockholm.

Miljökonsekvenser

Utredningens förslag bedöms få oförändrade konsekvenser för miljön på kort sikt. Genom en anpassad utbildning till teknikutveckling inom tolktjänsterna möjliggörs en effektivare distanstolkning vilket på längre sikt kan få positiva miljöeffekter genom minskat resandet då platstolkning minskar.

Administrativa konsekvenser

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-04-25

HSN 2019-0668

Förslaget förväntas få oförändrade administrativa konsekvenser.

Björn Eriksson
Hälsa- och sjukvårdsdirektör

Anna Ingmanson
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Utbildningsdepartementet
Godkänd av Björn Eriksson, 2019-04-25